

Penktoji drena yra 40 m ilgio, 1 m pločio, tęsiasi PV–ŠR kryptimi. Kultūrinio sluoksnio storis siekia 15–50 cm. Keramikos nedaug, ji maišyta – grublėta su žiesta. Tirtame plote, 76 cm gylyje atkasti dviejų arklų skeletai. Tarp jų buvo grublėtos keramikos šukė. Kultūrinio sluoksnio radiniai: dviejų geležinių peilių fragmentai, žalvarinio dirbinio fragmentas, geležinės sagos fragmentas. ŠR pusėje kultūrinis sluoksnis pranyksta. Įžemis – smėlis.

Šeštoji drena yra 10 m ilgio, 1 m pločio tranšėja, kuri tęsiasi PR–ŠV kryptimi. Ploto paviršius padengtas tvirta velėna. Nuolydis – iš PR į ŠV. Viršutinis sluoksnis siekia iki 44 cm. Aptiktas nežymus kultūrinio sluoksnio horizontas. Plote jokių radinių neaptikta. Įžemis – smėlis.

Tirtuose plotuose radinių nedaug, didžioji jų dalis priklauso viduramžių laikotarpiui ir keletas archaiškesnių – I tūkst. viduriui. Iš tirtų plotų matyti, kad tuo metu buvo gyventa IV viršsalpinės teritorijos P dalyje.

SURROUNDINGS OF LIZDEIKOS KALNAS HILL-FORT III IN KERNAVĖ

In 2002, the archaeological exploration was carried out in the north and northeast of Lizdeikos kalnas hill-fort. The explored area covered 263 m² (six trenches). The habitation zone in vicinity of Lizdeikos kalnas hill-fort is dated to the 2nd half of the 1st century B.C. Further north from the hill-fort the habitation area dates back to the 13th–14th centuries.

LAUŽIŠKIO PILIAKALNIO AIKŠTELĖ IR ŠIAURINIS ŠLAITAS

Gintautas ZABIELA

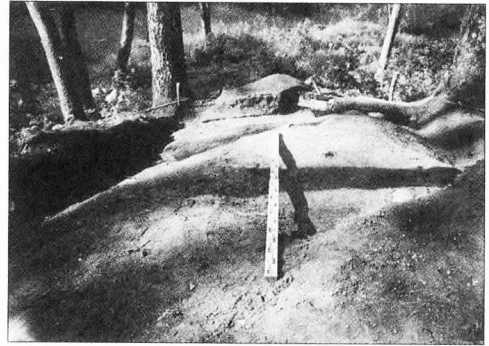
2002 m. buvo tęsiami 2001 m. pradėti (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 66–70) Laužiškio piliakalnio (Širvintų r., Zibalų sen.) (A1460K1) tyrinėjimai. Tyrinėjimų tikslas buvo tolesnis piliakalnio aikštelės griūvančio Š pakraščio ir erozijos nesunaikintų Š šlaito dalių tyrimas. Tyrinėti 4 plotai (plotai 4–7; iš viso bendras 180 m² plotas) į ŠR–R nuo 2001 m. tyrinėtų plotų 2. Tyrinėjamų plotų žemė buvo tikrinama metalo detektoriumi ir sijojama, todėl surinkti net ir smulkūs radiniai.

Aikštelėje aptikti nuo 30 cm iki 1,1 m (pylimo V papėdėje), o ūkinių duobių vietoje net iki 1,5 m storio kultūriniai sluoksniai, datuojami II, XIV bei XVIII a. Tyrinėjimų metu surinkti 43 individualūs metaliniai ir moliniai radiniai, 46 koklių fragmentai, 1358 registruotos ir apie 1300 smulkių keramikos

šukių, apie 400 gyvulių kaulų. Tyrinėtose vietose kultūrinis sluoksnis vietomis yra labai suspaustas ir neišraiškingas, kai kur – labai intensyvus, turintis daug radinių ir struktūrų. Jį sunku padalyti į atskirus horizontus, kurie geriau išsiskyrė pernykščių tyrinėjimų metu. Plotuose 4 ir 5 aptiktos keturios 30–45 cm skersmens, 20–45 cm gylio stulpavietės ir keturios duobės, greičiausiai iškastos XIV a. Pastarųjų paskirtis nėra aiški. Visų epochų radiniai čia buvo susimaišę paviršiniame iki 30–40 cm storio pilko miškožemio sluoksnyje. Geriau kultūrinio sluoksnio horizontai išsiskyrė tik plotuose 6 ir 7. Plote 6, 3–6 m žemiau piliakalnio aikštelės, piliakalnio šlaito vidurinėje dalyje aptiktos dvi Brūkšniuotosios keramikos kultūros kultūrinio sluoksnio dėmės su gausia to laiko keramika. Viena

dėmė buvo maždaug 2 m skersmens, kita – apie 3x1,5 m dydžio. Tamsiai pilko sluoksnio storis dėmėse siekė iki 30 cm. Jame aptikta apie 750 brūkšniuotos, lygiu paviršiumi ir vietoje gamintos gludintos keramikos šukių, dalis kurių fragmentų buvo gana nemaži. Tarp jų – 75 brūkšniuotų briauninės formos puodų šukės, petelių srityje ornamentuotos įvairios formos (apvalių, pailgų, ovalių, nago formos ir kt.) įspaudų ornamentu. Tarp puodų šukių aptikti ir 9 nuo karščio apsilydę labiau išlenkti keramikos gabalėliai, kuriuos galima interpretuoti kaip liejimo tiglių liekanas. Įžemyje – rusvame molyje šlaito viršutinėje dalyje – aptikta įdomi struktūra, kurią galima interpretuoti kaip senojo į piliakalnio aikštelę vedusio kelio vietą. Tai apie 2,5 m ilgio (abu galai sunaikinti erozijos) ŠR–PV kryptimi, 1,4 m pločio į kalną nuožulniai (18° kampu) šlaitu kylanti terasėlė (8 pav.). Jos P pusėje (aikštelės link) 67° kampu kyla iki 50 cm aukščio šlaitelis, Š pusėje (į šlaitą) toks pat status (50° kampu) iki 50 cm aukščio šlaitelis leidžiasi žemyn. Šio šlaitelio apačioje kaip tik ir aptikta viena iš kultūrinio sluoksnio dėmių. Kelio vietoje kultūrinio sluoksnio nebuvo.

Plote 7 aptikta daugiau XIV a. struktūrų: 4 ūkinės duobės, šalia pylimo stovėjusi akmenimis apkrauta 40 cm skersmens stulpavietė. Į ūkinės duobės suverstos kažkur čia stovėjusio pastato krosnies liekanos: perdegę akmenys, molio tinkas. Didžiausia – daugiau nei 250x60 cm dydžio. 90 cm gylio nuo žemio viršaus duobė yra ūkinė. Joje, be gyvulių kaulų, rastas nenustatytos paskirties geležinis masyvus dirbinys, susidedantis iš 3 dalių: puslankiu sulenktos užkabos bei per jos galuose padarytas skylės perkišto kaiščio storėjančiais galais (lūžusio viename gale) (9 pav.). Užkabos dydis – 12,7x10,3 cm, kaiščio ilgis – 27 cm, skersmuo – 1,9–2 cm. Viso

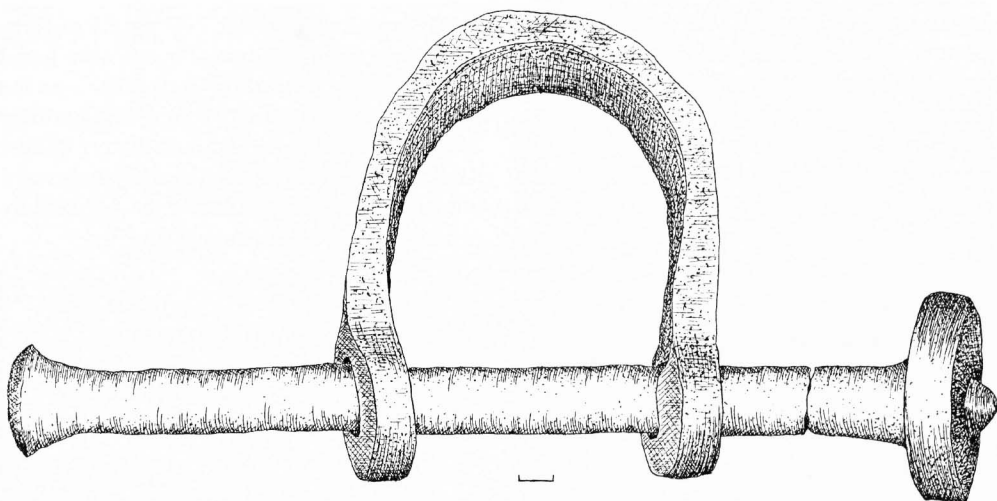

8 pav. Kelio į piliakalnį jo Š šlaite vieta iš P. G. Zabelos nuotr.

Fig. 8. The location of the road to the hill-fort in the northern slope viewing from the south.

dirbinio svoris – 1,404 kg. Atrodo, kad tai kažkokio keliamojo mechanizmo detalė. Dirbinys pagal bendrą ūkinės duobės stratigrafiją ir turinį datuojamas XIV a.

Po dviejų tyrinėjimų sezonų bendras piliakalnio datavimas liko nepakitęs, gal tik kiek patikslintas. Ankstyviausias kultūrinis sluoksnis skiriamas Brūkšniuotosios keramikos kultūros vėlyvajai fazei. Jam skiriama gausi lipdyta brūkšniuota, lygiu paviršiumi ir retesnė gludinta keramika, paskiri moliniai (2 svareliai, verpstuko dalis, 8 tiglių dalys) bei geležiniai (peilio-pjautuvėlio fragmentas, 2 lazdeliniai smeigtukai) dirbiniai, dauguma gyvulių kaulų. Rasta viena stambiai grublėta puodo šukė greičiausiai irgi yra iš šio laikotarpio, kaip ir titnaginės skelės 1,6x1,4 cm dydžio vidurinioji dalis su labai nudėvėtais retušuotais šonais. Virš Brūkšniuotosios keramikos kultūros sluoksnio, sumišęs su juo, yra pagal spalvą ir konsistenciją niekuo neišsiskiriantis XIV a. kultūrinis sluoksnis su žiesta, bangelėmis, linijomis ar štapukais puošta keramika, geležiniais: peiliu, prabajumi, jau minėtu

9 pav. Neaiškios paskirties masyvus geležinis dirbinys iš ūkinės duobės plote 7. A. Zabielenės pieš.
Fig. 9. A massive iron artefact of unknown purpose found in the farming pit in area 7.

masyviu nenustatytos paskirties dirbiniu. Tyrinėtose vietose stovėjo bent poros šio laiko medinių pastatų dalys, tačiau jokių žymesnių pačių pastatų liekanų neužfiksuota. Viršutiniam kultūrinio sluoksnio horizontui, kuris yra miškožemyje, skiriama vėlyva kietos rudai rausvos masės žiesta keramika, visi plokštinių ir puodyninių koklių, dalis kurių tamsiai žaliai glazūruoti, su reljefiniu geometriniais ir augaliniu ornamentais fragmentai, negausūs smarkiai patinuoto stiklo gabalėliai, geležinės kaltinės vinys, žalvarinis antpirštis, aprintas Jono Kazimiero 1660–1666 m. kalimo šilingas. Vėlyvasis sluoksnis greičiausiai susidarė piliakalnį naudojant vietos dvarininkui. Bene vėlyviausias jo radinys yra švininė smarkiai deformuota 10x9x5 mm dydžio kulka, palikta greičiausiai jau XIX a. medžiotojų.

Piliakalnio pylimo, V ir Š šlaitų paviršius 1850 m² plote žvalgytas metalo detektoriumi, aptikti 4 dirbiniai: geležiniai: penties (?) fragmentas, vinis bei yla ir žalvarinis

2,3 cm skersmens žiedas praplatintu ovalo formos priekiu.

2002 m. tyrinėjimai patvirtino, kad Laužiškio piliakalnis yra labai vertingas archeologijos paminklas. Jo Š dalį, kuriai gresia sunykimas, artimiausioje ateityje būtina baigti ištirti, o patį piliakalnį reikia tvarkyti pašalinant jam gresiančių erozijų priežastis bei stabilizuojant griūvančias vietas. Metodinė šių tyrimų reikšmė – reikia tyrinėti ir visus Brūkšniutosios keramikos kultūros piliakalnių šlaitus. Tyrinėjimų metu surasti radiniai perduoti LNM.

LAUŽIŠKIS HILL-FORT SUMMIT AND THE NORTHERN SLOPE

In 2002 the explorations of Laužiškis hill-fort (Eastern Lithuania, Širvintos district), started in 2001, were continued in the northern part of area and in the northern slope 4 areas (total area of 180 m²). The cultural layers up to 1.5 m were found in farming pits and cultural

layers from 30 cm to 1.1 m dated to the 2nd century, the 14th century and the 18th century were found. In the northern slope, 3–6 m lower the area, 2 places of the Brushed Pottery cultural layer with the great number of pottery of that period were discovered. During the exploration 43 individual metal and clay finds were collected, 46 fragments of tiles, 1.358 registered

potsherds and some 1.300 small pottery potsherds, some 400 animal bones were found there. Among interesting finds there was the location of a road discovered in the northern slope and dated to the Brushed Pottery culture (Fig. 8). One of the most interesting finds was a massive iron artefact dated to the 14th century which purpose was unknown (Fig. 9).

PILIAKALNIŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Gintautas ZABIELA

2002 m. LII vykdė Piliakalnių piliakalnio (Vilkaviškio r., Bartininkų sen.) (A240KP) papėdės gyvenvietės žvalgomojusius archeologinius tyrinėjimus. Nors duomenų apie šią gyvenvietę buvo jau nuo XX a. pirmosios pusės, iki šiol ji archeologų nebuvo detaliau žvalgyta. Pats Piliakalnių piliakalnis, kaip svarbus Suvalkijos archeologijos paminklas, žinomas nuo XIX a. vidurio. 1909 m. liepos 13 d. šalia jo kasinėjo Jonas Basanavičius (1851–1927), kuris surado „gyvenamųjų trobų vietas su keramikos likučiais ir vienu dideliu moliniu verpstės suktuvu“ (J. Basanavičius, *Mano gyvenimo kronika ir nervų ligos istorija*, V., 1978, p. 224). 1961 m. piliakalnį tyrinėjo LII (vad. Pranas Kulikauskas). Daugiausia aikštelės Š dalyje ištirtas bendras 370 m² plotas, aptiktas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XII–XIII a. Pylimu įtvirtintame papilyje ištirtas 260 m² plotas, padarant ištisinį (ne vientisą) jo pjūvį, apimant ir papilio pylimą. Čia aptiktas iki 0,8 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas I tūkst. antrąja puse – II tūkst. pradžia. Tyrinėjimų metu surinkti 27 individualūs radiniai, registruota 820 puodų šukių. Ši medžiaga paskelbta (P. Kulikauskas, Piliakalnio kaimo Rasių apylinkės

Vilkaviškio rajono piliakalnis ir jo tyrinėjimai 1961 metais, *Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Istorija*, V., 1971, t. XII(2), p. 143–16; P. Kulikauskas, *Užnemunės piliakalniai*, V., 1982, p. 29–30, 51, 53, 55–56, 88–89).

Piliakalnių piliakalnis įrengtas Aistos kairiojo kranto iki 18 m aukščio kyšulyje stačiais šlaitais. Aikštelė trikampė, 55 m ilgio Š–P kryptimi ir 35 m pločio R–V kryptimi, užima apie 2000 m² plotą. Iš V pusės ją juosia lenktas 60 m ilgio, iki 8 m aukščio pylimas. Mažesnis, maždaug iki 1 m aukščio pylimas anksčiau juosė visą piliakalnio aikštelę, tačiau dėl jos kraštų erozijos jis R krašte visai nuslinko ir dalinai išliko tik P krašte. 70–80 m į Š–V nuo piliakalnio supiltas apie 190 m ilgio, 10 m pločio ties pagrindu iki 2 m aukščio lanko formos papilio pylimas. Jis juosia apie 2 ha ploto, apie 300 m ilgio lenktą papilio aikštelę. XX a. paskutiniame dešimtmetyje Bartininkų seniūnija pradėjo sistemingus piliakalnio tvarkymo darbus: nuo aikštelės bei pylimo nukirto želdinius, į pylimą įrengė laiptus, piliakalnio papėdėje pastatė medinę skulptūrą. Š gyvenvietės dalį, be nuo seno vykstančio žemės dirbimo, apardė ir čia